

FÜGGETLEN RENDÉSZETI PANASZTESTÜLET

☒: 1358 Budapest, Széchenyi rkp. 19.

☎: 441-6501

Ügyszám: 347/2008/Pan.

A Független Rendészeti Panasztestület

89/2009. (IV. 8.) számú

állásfoglalása

A Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) zalaegerszegi lakos panaszos 2008. december 8-án előterjesztett panaszára indult eljárásban a 2009. április 8-án megtartott zárt ülése alapján született állásfoglalását

m e g k ü l d i a z O r s z á g o s r e n d ő r f ő k a p i t á n y n a k .

A Testület megállapítása szerint a vizsgált ügyben **alapjogot súlyosan sértő** intézkedésre került sor, ezért a Testület a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 93/A. § (6) bekezdés szerint állásfoglalást megküldi az országos rendőrfőkapitánynak.

A Testület állásfoglalása ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Indokolás

A panaszos 2008. december 8. napján elektronikus úton előterjesztett panaszában jelezte a vele szemben megítélése szerint jogszerűtlen rendőri intézkedéssel kapcsolatban felmerült sérelmeit és kérte a Testületet panaszának kivizsgálására.

I.

A panaszos a vele szemben 2008. november 30-án alkalmazott rendőri intézkedésekkel kapcsolatosan panaszbeadványában az alábbiakat adta elő:

A panaszos 2008. november 30-án este 22 óra körül a lakóhelye közelében, a kutyái sétáltatása közben egy megbontott kerítéssel körbevett óvoda területére is bement. Kifelé jövet ismeretlen személyek a szemébe világítottak és igazoltatásra szólították fel, de tekintettel arra, hogy a panaszos nem tudta, hogy rendőrök akarják igazoltatni – azt a rendőrök ugyanis nem közölték a panaszossal, a panaszos pedig nem ismerte fel rendőri mivoltukat –, személyazonosságának igazolását megtagadta. Miután kiderült az intézkedő személyek rendőri volta, a panaszos elmondta nekik, hogy a közelben

lakik – az esemény helyszínétől kb. 15 méterre –, az iratai az otthonában vannak, ott tudja magát igazolni. A panaszos előadása szerint felajánlotta a rendőröknek, hogy menjenek vele, amelyre a rendőrök a panaszos állítása szerint azt válaszolták, hogy fegyver is lehet a panaszosnál. Ezt követően a panaszos a férjének kívánt szólni, azzal a szándékkal, hogy ő majd igazolja őt, amelyre a rendőrök reakciója az volt, hogy a panaszosnak bűnöző kinézete van. Ezt követően a panaszos kezét hátracsavarták, földre döntötték és megbilincseltek. A panaszos ekkor pánikba esett, mivel korábban még soha nem volt ilyen helyzetben, és kétszer is kihúzta a kezét a bilincsből, hogy a lakásuk ablakát megzörgesse. A szomszédok is látták az esetet és értesítették panaszos férjét, aki kihozta felesége iratait és ezzel igazolta őt. Ennek ellenére a panaszost előállították a rendőrségre. Az előállítás során – a panaszos szavai alapján „a dulakodás közben” – válla meghúzódott, tenyeréről a bőr levált, sérüléseiről orvosi látletet készült. A panaszos elmondása szerint az előállítás során az ügyeletes rendőrtiszt csupán egyetlen kérdéssel fordult hozzá, mégpedig azzal, hogy az intézkedő rendőröknek elmondta-e, hogy ő csak kutyát sétáltat a helyszínen. Tekintettel arra, hogy a panaszos úgy válaszolt kérdésére, hogy „mondtam”, a panaszos szerint az ügyeletes rendőrtiszt meglepődött.

A panaszos beadványában előadta, hogy az események során mindvégig úgy érezte, hogy az intézkedő rendőrök „a magának bűnöző kinézete van” kijelentés bizonyosságát kívánták igazolni.

A panaszos a beadványában sérelmezte a két intézkedő rendőr vele szemben tanúsított magatartását, megalázó bánásmódját, valamint azt, hogy a rendőrök a panaszos együttműködési szándékát visszautasították. A panaszos a történeteket személyes szabadságának korlátozásaként értékelte.

II.

A Testület az ügy érdemi vizsgálata érdekében a rendelkezésre álló rendőrségi iratok bekérésével fordult az illetékes rendőrkapitánysághoz.

Az illetékes rendőrkapitányság a Testület rendelkezésére bocsátotta a panaszüggyel összefüggő alábbi dokumentumokat:

- Zalaegerszeg Rendőrkapitányság mb. Közrendvédelmi Osztály vezetőjének 622/20/2008. P számú, 2008. december 22. napján kelt összefoglaló jelentés
- 2008. november 30-án kelt feljelentés szabálysértési ügyben a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 142. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző és aszerint minősülő szabálysértés elkövetése miatt
- 2008. november 30-án kelt feljelentés szabálysértési ügyben a személyazonosító igazolvány kiadásáról és nyilvántartásáról szóló 168/1999. (XI. 24.) Korm. rendelet 31. § (1) bekezdésébe ütköző és az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet 27. § (1) bekezdése szerint minősülő valamint az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet 40/A. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő szabálysértések elkövetése miatt

- Rendőrkapitányság Zalaegerszeg, Közrendvédelmi Osztály, Járőrszolgálati Alosztálya által kiadott jelentés
- Rendőrkapitányság Zalaegerszeg, Közrendvédelmi Osztály, Járőrszolgálati Alosztálya által kiadott 2008. november 30-án kelt jelentés az előállítás végrehajtásáról és kényszerítő eszköz használatáról
- Rendőrkapitányság Zalaegerszeg, Közrendvédelmi Osztályának 2008. november 30-án kelt igazolás az előállítás időtartamáról

A Testület rendelkezésére áll továbbá a Zala Megyei Korház Traumatológiai Szakrendelésén, (...) által kiállított orvosi látlet és vélemény, valamint igazolás.

A fent felsorolt dokumentációkból az alábbiak állapíthatók meg:

1) 2008. november 30-án a Zalaegerszeg, Gasparich utca 37/A. szám alatt található Ganz Óvoda épületében lévő riasztórendszer behatolást jelzett. Az ügyeletes tiszt egy rendőrrjáőrrel küldött a megadott címre, akik azt látták, hogy a riasztás alatt lévő objektum területéről a megbontott kerítés elemei között egy személy távozni kíván a helyszínről. A személyt a rendőrök feltartóztatták, közölték vele – a panaszos által előadottakkal ellentétesen -, hogy ők rendőrök, és riasztás miatt érkeztek a helyszínre és személyazonosságának igazolására szólították fel, de a panaszos ezt megtagadta. A panaszos ezután a rendőröket kikerülve, futva indult a lakása irányába és azt kiabálta, hogy „itt lakok, csak elmegyek az igazolványomért”. Ekkor testi kényszerrel a rendőrök a földre térdeltetve – mondván, hogy testi kényszerrel kezeinek megfogásával történő megbilincselés a panaszos „vagdalózása miatt” sikertelen volt – megbilincseltek. A szolgálati gépjárműhöz kísérés során a panaszos kezét kihúzta a bilincsből és ismét futni kezdett. A rendőr utolérte, a karját megfogta, amikor egy arra járó személy szólt a rendőröknek, hogy ismeri a panaszost, és szól a férjének, aki tudja majd igazolni a személyazonosságát.

Hamarosan a panaszos férje az iratokkal igazolta felesége kilétét.

A rendőrségi jelentésben, illetve a feljelentésekben foglaltak szerint a panaszos az intézkedés során mindvégig kiabált, amelynek szemtanúi is voltak. A Testület a rendőrségi jelentésben rögzített szemtanúkat levélben megkereste azzal, hogy a vizsgált ügy kapcsán az általuk tapasztaltak tekintetében tájékoztassák a Testületet, azonban ők a megkeresésre nem reagáltak.

2) Az előállítás végrehajtásáról és kényszerítő eszköz használatáról szóló jelentés részét képező parancsnoki vélemény szerint a panaszossal szemben alkalmazott rendőri intézkedések, valamint a kényszerítő eszközök jogszerűek és szakszerűek voltak.

3) Az előállítás időtartamáról a Zalaegerszegi Rendőrkapitányság által kiadott igazolás szerint a panaszos előállítására 2008. november 30. napján 22 óra 15 perctől 23 óra 15 percig a Zalaegerszegi Rendőrkapitányságon az Rtv. 33. § (2) bekezdés a) pontja – azaz a rendőr a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthatja azt, aki a rendőr

felszólítására nem tudja magát hitelt érdemlően igazolni, vagy az igazolást megtagadja – alapján került sor.

4) Az orvosi látélet és vélemény szerint a panaszos 2008. november 11-én jelentkezett a Zala Megyei Korház Traumatológiai Szakrendelésén ellátásra. Ennek során megállapításra került a panaszos jobb vállának rándulása és a jobb tenyéren keletkezett bőrhiány. Az ellátó orvos véleménye és az általa kiadott igazolás értelmében a panaszos sérülése nyolc napon belül gyógyuló.

5) Az intézkedő rendőrök – ahogy az a fent felsorolt iratokból is kiderül – a panaszossal szemben igazolás megtagadása, illetve jogszerű rendőri intézkedéssel szembeni engedetlenség szabálysértése miatt feljelentést tettek a zalaegerszegi rendőrkapitányságon.

A Zalaegerszegi Rendőrkapitányság, mint első fokú szabálysértési hatóság 2009. január 5. napján kelt határozata a panaszost negyvenezer forint pénzbírsággal sújtotta személyazonosság igazolásával kapcsolatos kötelességek megszegése, jogszerű intézkedéssel szembeni engedetlenség szabálysértésének elkövetése miatt.

III.

A panaszos által leírtak, valamint a rendőrség által rendelkezésre bocsátott dokumentumok alapján számos azonosság állapítható meg a történetekkel összefüggésben.

A panaszbeadványban kifogásolt rendőri intézkedések és kényszerítő eszközök használata érintették a panaszosnak a személyi szabadságát, a szabad mozgáshoz, az emberi méltósághoz való alapvető jogait.

1) Az Rtv. 92. §-ának (1) bekezdése alapján a Testület hatáskörébe kizárólag azon rendőri intézkedések és mulasztások tartoznak, melyek az Rtv. IV., V. és VI. Fejezetének alkalmazásával összefüggésben merülnek fel. Ennek megfelelően a Testületnek

– a rendőri feladatok és utasítások teljesítésének kötelezettsége, azok megsértése vagy annak elmulasztása (különösen: intézkedési kötelezettség, arányosság, azonosíthatóság, segítségnyújtási kötelezettség stb.),

– a rendőri intézkedés vagy annak elmulasztása, illetőleg törvényessége (különösen: igazoltatás, ruházat- csomag- jármű-átvizsgálás, elfogás, előállítás, idegenrendészeti intézkedés, intézkedés magánlakásban, közlekedésrendészeti intézkedés stb.),

– a kényszerítő eszköz alkalmazása és törvényessége (különösen: testi kényszer, bilincs, vegyi eszköz, sokkoló, rendőrbot, útzár, lőfegyverhasználat, csapaterő alkalmazása, tömegoszlatás stb.),

esetén van lehetősége eljárni és az adott intézkedést vagy cselekményt vizsgálni, abból a szempontból, hogy történt-e alapjogi sérelem.

A Testület ezért a fenti szabályoknak megfelelően vizsgálta meg az ügyet.

A rendelkezésre álló iratok alapján azonban valóban megállapítható, hogy a panaszos - azzal, hogy nem tartotta magánál iratait, így nem tudta az intézkedő rendőröknek felmutatni a személyi-azonosság igazolására szolgáló okmányait, továbbá azzal, hogy megtagadta személyi adatainak közlését – megvalósította a terhére rótt, személyi-azonosság igazolásával kapcsolatos kötelesség megszegése szabálysértését.

2) A vizsgált esetben a testi kényszer és a bilincs használatának jogszerűsége kapcsán a Testület a rendelkezésre álló iratok alapján az alábbiakat állapítja meg.

Az Rtv. 47. §-a szerint: „A rendőr - intézkedése során - az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszert) alkalmazhat.” A bilincs használatának lehetőségével összefüggésben az Rtv. 48. §-ának c) pontja értelmében a rendőr a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy szökésének megakadályozására bilincset alkalmazhat. A Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) 57. § (1)-(2) bekezdése értelmében a rendőr szolgálata jogszerű teljesítésekor köteles intézkedéseinek érvényt szerezni, ennek érdekében előzetes figyelmeztetés után, az arányosság elvének figyelembevételével kényszerítő eszközt alkalmazhat, arra figyelemmel, hogy rendőr a kényszerítő eszköz alkalmazása során a testi épséghez fűződő jogokat köteles tiszteletben tartani, és a testi épséget csak a legszükségesebb mértékben veszélyeztetheti.

A panaszos kétszer is kihúzta a kezét a bilincsből – amely tényt mind a panaszbeadvány mind pedig a rendőrségi iratok is tartalmazzák –, ezért az intézkedő rendőrök joggal feltételezhatték volna a panaszos szökési szándékát, azonban a panaszos többször is felhívta a rendőrök figyelmét arra, hogy a közelben lakik, ahol személyazonosságát igazolni tudja. A panaszbeadvány szerint a panaszost 53 év alatt még egyetlen egyszer sem bilincselték meg, ezért pánikba esett, és kihúzta kezét a bilincsből, de – amint azt a rendőri jelentés is bizonyítja – nem szökési szándékkal és nem a rendőri intézkedésnek történő ellenszegülés céljából tette mindezt – hiszen ezen magatartásakor a panaszos a rendőri jelentés szerint is azt mondta, hogy „itt lakok, csak elmegyek az igazolványomért” – hanem, azért, hogy hazamenjen az irataiért. A rendőrök tehát tudták, hogy a panaszos nem elmenekülni kíván a rendőrök intézkedése elől, hanem az irataiért akar csupán hazamenni. A Testület megítélése szerint életszerű az a panaszbeadvány szerinti szituáció, amely szerint a panaszos pánikba esett a történetektől, tehát ijedségből, ösztönösen húzta ki kezét a bilincsből.

A Szolgálati Szabályzat 60. §-ának (1) bekezdése szerint: „Bilincs alkalmazása különösen azzal szemben indokolt:

a) aki erőszakos, garázda magatartást tanúsít, és ennek abbahagyására testi kényszerrel nem készíthető,

b) aki az intézkedő rendőrt, annak segítőjét, illetve az intézkedésben közreműködőt megtámadja,

c) akinek az elfogására bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt került sor, és szökése bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg,

d) akinek a jogszerű intézkedéssel szembeni ellenszegülése testi kényszerrel nem törhető meg,

e) aki önkárosító magatartást tanúsít, vagy ilyen magatartás tanúsításával fenyeget.

A Szolgálati Szabályzat taxatív felsorolja tehát, hogy a bilincs alkalmazása mikor és kivel szemben indokolt. A vizsgált esetben egyik feltétel sem teljesült, tehát az intézkedő rendőrök indokolatlanul alkalmaztak bilincset a panaszossal szemben.

A fenti tények ismeretében a Testület megállapítja, hogy a panaszolt esetben az intézkedő rendőrök jogszerűtlenül és indokolatlanul alkalmaztak testi kényszert és bilincset a panaszossal szemben. A Testület megállapítja továbbá a kényszerítő eszközök alkalmazásának módjával és mértékével összefüggésben, hogy az intézkedő rendőrök azzal, hogy a panaszost a földre térdeltetve – mondván, hogy testi kényszerrel kezeinek megfogásával történő megbilincselés a panaszos szemben sikertelen volt – bilincselték meg, szükségtelenül és aránytalanul korlátozták a személyes szabadsághoz és a szabad mozgáshoz való jogát. Mindezek alapján megállítható továbbá, hogy a rendőrök magatartásukkal szükségtelenül veszélyeztették a panaszos testi épségét és megsértették az emberi méltósághoz való jogát.

3) Az Rtv. 29. §-ának (4) bekezdése értelmében a személyazonosság igazolásának megtagadása esetén az igazoltatott személy a személyazonosság megállapítása céljából feltartóztatható, a személyazonosság megállapításának sikertelensége esetén előállítható. Az Rtv. 33. §-ának (2) bekezdés a) pontja szerint a rendőr a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthatja azt, aki a rendőr felszólítására nem tudja magát hitelt érdemlően igazolni, vagy az igazolást megtagadja. A Szolgálati Szabályzat 43. §-ának (1) bekezdése szerint: „Az igazolás megtagadása vagy a személyi adatok hitelességének hiánya miatt megkezdett előállítás végrehajtását mellőzni kell, ha az intézkedés alá vont személy az előállítás közben megfelelően igazolja magát, vagy személyazonosságát a rendőr megállapította, és ellene bűncselekmény megalapozott gyanúja nem merült fel, kivéve, ha vele szemben kényszerítő eszköz alkalmazására került sor.” A Testület megállapítja, hogy a vizsgált ügyben a panaszos valóban megtagadta a személyi-azonosságának igazolását, így az intézkedő rendőrök jogszerűen állították elő őt, tekintettel arra, hogy a panaszossal szemben kényszerítő eszközt, azaz testi kényszert és bilincset alkalmaztak. Azzal azonban, hogy az intézkedő rendőrök jogszerűtlenül és indokolatlanul alkalmaztak a vizsgált esetben testi kényszert és bilincset, ezért jogszerűtlenül került sor a panaszos előállításra és a rendőrkapitányságra történő bevitelre. Ezen túlmenően a Testület szükségesnek tartja továbbá rögzíteni, hogy az Rtv. 29. §-ának (5) bekezdése szerint: „A igazoltatás vagy a személyazonosság megállapításának sikertelensége esetén az előállítás csak a személyazonosság megállapításához szükséges ideig tarthat.” A rendőröknek az igazolást biztosító iratok bemutatásakor, az adatok rendelkezésre állásakor az előállítás folyamatát be kellett volna fejezni. Noha az előállítás időtartamáról kiadott igazolás szerint az előállítás egy óra hosszúig, azaz 22 óra 15 perctől 23 óra 15 percig tartott – így az nem haladta meg az Rtv.-ben előírt 8 órát – , mégis a Testület álláspontja szerint szükségtelenül hosszú ideig került sor a panaszos személyes szabadságának korlátozására.

Az előállítás vonatkozásában a Testület megállapítja, az intézkedő rendőrök magatartása az arányosság követelményének nem felelt meg. Az Rtv. 15. §-ának (1) bekezdése szerint: „A rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával.” Az Alkotmánybíróság 30/1992. (I. 26.) AB határozatában is leszögezi, hogy egy alapjog korlátozásának alkotmányosságához „szükséges, hogy az megfeleljen az arányosság követelményének: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyen egymással.” Jelen ügyben a Testület álláspontja szerint a rendőrök magatartásukkal az elérni kívánt cél érdekében aránytalan mértékben sértették meg a panaszos személyes szabadsághoz való jogát, tekintettel arra, hogy annak ellenére nem fejezték be a panaszos előállítását, hogy őt férje már iratokkal igazolta.

A Szolgálati Szabályzat 42. §-ának (1) bekezdése szerint: „A rendőr a szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a tettenérés helye szerint illetékes, szükség esetén a legközelebbi rendőri szervhez állítja elő.” A Testület álláspontja szerint az intézkedő rendőrök azonban meggyőződhetnek arról – akár első ránézésre is – hogy a panaszos az óvoda területéről bármilyen tárgyat magánál tart-e eltulajdonítási szándékkal. Láthatták, hogy csupán a két kutyával jött ki a panaszos az óvoda területéről, nála semmilyen olyan tárgy nem volt, amely bűncselekmény elkövetésével összefüggő lett volna.

4) A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 55. §-a biztosítja a személyes szabadsághoz és biztonsághoz fűződő jogot. Ennek értelmében a Magyar Köztársaság területén mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra, senkit sem lehet szabadságától másként, mint a törvényben meghatározott okokból és a törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani.

A személyes szabadságtól való megfosztás az Alkotmánybíróság 66/1991. (XII. 21.) AB határozata szerint abban az esetben törvénytelen (jogellenes, önkényes), ha nem a törvényben meghatározott okból és nem a törvényben meghatározott eljárás alapján történt. A személyes szabadságnak a jogszerű (törvényes) elvonása is okozhat alaptalan sérelmet. Az egyes korlátozó rendelkezések csak akkor fogadhatók el alkotmányszerűnek, ha az általuk elérni kívánt és alkotmányosan elismert célhoz képest a korlátozás szükségszerű és arányos. Az arányosság értékeléséhez hozzátartozik az is, hogy a korlátozás folytán esetleg bekövetkező és eleve ki nem küszöbölhető sérelmek elfogadható mérvű enyhítésére garanciák legyenek.

5) Az Alkotmány 58. §-ának (1) bekezdése szerint: „Mindenkít, aki törvényesen tartózkodik Magyarország területén - törvényben meghatározott esetek kivételével - megillet a szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának joga, beleértve a lakóhely vagy az ország elhagyásához való jogot is.”

Az Alkotmánybíróság a 60/1993. (XI. 29.) AB határozatban értelmezte a szabad mozgáshoz való jog alkotmányos tartalmát a következők szerint: A szabad mozgáshoz

való jog a helyváltoztatáshoz való jog szabadságát jelenti. A szabad mozgáshoz való jog nem korlátlan alapjog. Az állam területén e személyes szabadságjog a törvény keretein belül érvényesülhet, a törvények azonban nem érinthetik e jog lényeges tartalmát. Mivel a mozgás szabadsága szervesen kapcsolódik a személyes szabadsághoz, ez utóbbi jog korlátozása egyúttal a mozgásszabadság korlátozásával, vagy kizárásával járhat együtt.

6) A vizsgált esetben az intézkedő rendőrök magatartásával a panaszos emberi méltósághoz való joga is sérült. Az Alkotmány 54. §-ának (1) bekezdése szerint „A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani.”

Az Alkotmánybíróság megfogalmazásában az emberi méltósághoz való jog az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva - a klasszikus megfogalmazás szerint - az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá.

A vizsgált panasz kapcsán szükséges kiemelni, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlatában az emberi méltósághoz való jog az általános személyiségvédelmi funkciójából eredően további külön nevesített jogokat - részjogosítványokat - is magában foglal, így az önazonossághoz, az önrendelkezéshez való jogot, az általános cselekvési szabadságot, a magánszféra védelméhez való jogot.

IV.

A Testület a fentiekben leírtak figyelembe vételével panaszos alkotmányos alapjogainak súlyos sérelmét állapította meg a rendőri intézkedés kapcsán, ezért állásfoglalást megküldi az országos rendőrfőkapitánynak.

Budapest, 2009. április 8.

Dr. Kaltenbach Jenő
elnök,
testületi tag

Dr. Juhász Imre
elnökhelyettes,
előadó testületi tag

Fráterné dr. Ferenczy Nóra
testületi tag

Dr. Féja András
testületi tag

Dr. Kádár András Kristóf
testületi tag

Független Rendészeti Panasztestület